

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dîtîqa (nouum) ḥadāta (testamentum)

Parisiis, 1584

Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39367

23 Et factum est iterum eū Dominus sabbathis ambularet per sata, & discipuli eius ceperunt progredi & vellere spicas.

24 Pharisei autem dicebāt ei, Ecce, quid faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet?

25 Et ait illis, Nunquam legistis quid fecerit David, quando necessitatē habuit, & esurit ipse, & qui cum eo erant?

26 Quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducauit, quos non licebat manducare, nisi solis sacerdotibus, & dedit eis & qui cum eo erant.

27 Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum est: & non homo propter sabbatum.

28 Itaque dominus est filius hominis etiam sabbathi.

C A P. I I I.

1 Et introiuit iterum in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.

2 Et obseruabant eum si sabbathis curaret, vt accusarent illum.

3 Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium.

4 Et dicit eis, Licet sabbathis benefacere, an malè: animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant.

ieiunij quarta hebdomade

דשבתא דארבע דיומא

discipuli eius sata inter in sabbatho Iesus iret vt eam & factum est

והוא דכר אול ישוע בשבתא בירת זרעא תלמוד והו
quid vjde pharisei ei & dicunt spicas & vellēbāt erant euntes
מהלכין הוו ומלנין שבלא: 24 ואמרין לה פרישא היו מנא

non Iesus eis dixit licet quod non id in sabbatho faciunt
עבדין בשבתא מדם דלא שליט: 25 אמר להון ישוע לא
& q cum eo ipse & esuriret egret cum David fecerit quid legistis vnquam
ממות קריתון מנא עבד דוידכר אסתנק וכפן הו ורעמא הו
& panem sacerdos sum Abiathar cum Dei in domum ingressus quomodo

איכנא על לביתה דאלהא כר אביתר רב כהנא ולחמא
sacerdotibus nisi comedere licet que non ipse comederit Dni mensae
דפתורה דמריא אבל הו דלא שליט למאבל אלא אן לכהנא
ppter qd sabbathum eis & dixit erant q cum eo iis etiam & dedit
ויהב אר אילין רעמא הוו: 27 ואמר להון דשבתא מטל
Domini sabbathum ppter hominis filii est & non creatum est hois filium

כר נשא אתכרית ולא הוא ברנשא מטל שבתא: 28 מרה
hominis filius sabbathi vel etiam ergo est
הו הכיל ואר דשבתא כרה דאנשא:

caput

קפלאון ג

vir illic erat & exiit in synagogam Iesus iterum & ingressus
ועל טוב ישוע לכנושתא ואירת הוא תמן נברא
cum sanaret vti eum erant & obseruantes manus eius cui erat arida vti

הו דיבישא אידר: 2 ונטרין הוו לה דאן מאכא לה
cui arida erat viro illi & ait accusarent illum in sabbatho
כשבתא נקטרגוניה: 3 ואמר להו לגברא דיבישא

licet illis etiam autem dixit in medium surge manus eius
אידר קום כמצעתא: 4 אמר דין אר להון שליט
perdere an seruare animam malè vel bene facere in sabbatho

כשבתא למעבר דטב או דביש נפשא למחיו או למוברו
erant tacentes verò ipsi
הגון דין שתיקין הוו:

23 και εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτὸν ὡς τοῖς ἑβδοματικῶς ἀπολείπον, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰσθῆσαι τὴν ἀροῖαν
24 καὶ οἱ φαρισαῖοι ἤρξαντο αὐτὸν λέγειν τί ποιοῦσιν οἱ τοῖς ἑβδοματικῶς, ὅτι καὶ ἔσθην
25 καὶ αὐτὸς ἤειπεν αὐτοῖς, ὅδε ποιεῖ Δαβὶδ, ὅτε χρειῶν ἔχῃ, καὶ ἐπεινάσῃ αὐτὸς καὶ οἱ μετ'
αὐτοῦ 26 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ οἶκον τοῦ θεοῦ ὅπου Ἀβιάθαρ τὸ ἀρχιερεὺς, καὶ τοῖς ἄρτοις τῆς προθέσεως ἔφαγε
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι οὐκ ἔστιν ἡμεῖς ἀλλὰ ὁ θεός. 27 καὶ εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτοῦ, ὡς τοῖς ἑβδοματικῶς
28 λέγει ἡμεῖς ἔσθην ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἑβδοματικῶς.

Κε. γ.

1 Καὶ εἰσῆλθὼν πάλιν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἔχων πλὴν χεῖρας. 2 καὶ περιεβλεπόντων αὐτοῦ οἱ τοῖς ἑβδοματικῶς διεραμμένους αὐτοῦ, ἵνα κατακρήσασιν αὐτόν. 3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἔχοντι πλὴν χεῖρας, ἔρχου εἰς τὸ μέσον. 4 καὶ λέγει αὐτοῖς, ἔσθην τοῖς ἑβδοματικῶς ἀγαθοποιήσας, ἢ κακοποιήσας, ψυχῶν ὑμῶν, ἢ ἀποκτείνοντας, ἢ δὲ ἐσιώπων.

condis eorum duritiam ppter agere ferret eum cum ira in eos & intui⁹
 וחר בהון כחמתא כד פריא לה על קשיות לבהון
 manus eius & restituta est & extendit manum tuam exte de homini illi & dixit
 ואמר להו גברא פשוט אידך ופשט ותקנת אידך
 ceperunt & cõsiliu Herodis domesticis eum hora ea ipsa pharisei & egressi
 ונפקו פרישא בר שעתה עם דבית הרודס ומלכא נסכו
 sibi iuit discipulis suis eum & Iesus perderent eum quomodo aduers⁶ eum
 עלוהו איכנא דנוברוניחי וישוע עם תלמידוהי אול לה
 & à Iudæa & à cinxit eum Galilæa à multus & populus mare ad
 לות ימא ועמא סניאא מן גלילא נפקה ומן יהוד : ומן
 & à Tyro & à Jordanis transitu & à Idumæa & ab Ierusalem
 אורשלם ומן אדום ומן עברא דירדנן ומן צור ומן
 ad eum venerit q̄ fecerat omne fuerat quæ audientes multæ turbæ Sidone
 צידן כנשא סניאא דשמעו הו כל דעבר אתו לותהו
 turbam ppter nauiculam sibi vt appinquaret discipulis suis & ait
 ואמר לתלמידוהי דנקרבון לה ספינתא מטל כנשא
 essent ita vt fuerat sanans enim multos eum opprimerent ne
 דלא נחבצוניהו : סניאא גיר מאסא הוא עדמא דנהון
 erant quibus & ij cum tangerent vt super eum caedentes
 נפלין עלוהי מטל דנתקרבון להו : ואילין דאית הו
 erant p̄cidentes viderent eum eum immundorum spirituum plage ipsi
 להון מוחותא דרוחא טנפתא מא דהזאוהי נפלין הו
 phibens & multu Dei Filius es tu & dicentes & clamantes
 וקעין וואמרין אנרת הוברה דאלהא : וסניאא
 ipsum reuelarent ne eis erat
 הוא בהון דלא ננלוניהו
 pentecosten post ignis in sabbatho vnus
 דחד בשכא דאשהא דבתר פנטיקוסמי
 ad eum & venerit quos voluit eos & vocauit in montem & ascendit
 וסלק לטורא וקרא לאילין דעבא ואתו לוותהו
 eos & vt mitteret eum ipso vt essent duodecim & elegit
 ונבא תרעסר דנהון עמרה ורנשרר אנון
 vt pdicarent
 דנכרוון :

5⁹ Et circumspectiens eos cum ira, contristatus super cecitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illi.
 6⁶ Exeuntes autem Pharisei, statim cum Herodianis consilium faciebant aduersus eum quomodo eum perderent.
 7⁷ Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta est eum.
 8⁸ Et ab Ierolymis & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum, & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.
 9⁹ Et dixit Iesus discipulis suis vt in nauicula sibi deseruirent propter turbam, ne comprimerent eum.
 10¹⁰ Multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum vt illum tangerent quotquot habebant plagas.
 11¹¹ Et spiritus immundi cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant, dicentes, Tu es Filius Dei.
 12¹² Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum.
 13¹³ Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse, & venerunt ad eum.
 14¹⁴ Et fecit vt essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos predicare.

5⁹ ואמר להו גברא פשוט אידך ופשט ותקנת אידך
 6⁶ ונפקו פרישא בר שעתה עם דבית הרודס ומלכא נסכו
 7⁷ עלוהו איכנא דנוברוניחי וישוע עם תלמידוהי אול לה
 8⁸ לות ימא ועמא סניאא מן גלילא נפקה ומן יהוד : ומן
 9⁹ אורשלם ומן אדום ומן עברא דירדנן ומן צור ומן
 10¹⁰ צידן כנשא סניאא דשמעו הו כל דעבר אתו לותהו
 11¹¹ ואמר לתלמידוהי דנקרבון לה ספינתא מטל כנשא
 12¹² דלא נחבצוניהו : סניאא גיר מאסא הוא עדמא דנהון
 13¹³ נפלין עלוהי מטל דנתקרבון להו : ואילין דאית הו
 14¹⁴ להון מוחותא דרוחא טנפתא מא דהזאוהי נפלין הו
 וקעין וואמרין אנרת הוברה דאלהא : וסניאא
 הוא בהון דלא ננלוניהו
 דחד בשכא דאשהא דבתר פנטיקוסמי
 וסלק לטורא וקרא לאילין דעבא ואתו לוותהו
 ונבא תרעסר דנהון עמרה ורנשרר אנון
 דנכרוון :

15 Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiicere dzmonia.
 16 Et imposuit Simoni nomen Petrus:
 17 Et Iacobum Zebedxi, & Ioannem fratrem Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filij tonitru.
 18 Et Andream, & Philippum, & Bartholomæum, & Mathæum, & Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum, & Simonem Chananæum.
 19 Et Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum.
 20 Et veniunt ad domum: & conuenit iterum turba, ita vt non posset neque panem manducare.
 21 Et cum audissent sui, exierunt tenere eum: dicebant enim, Quoniam in furorẽm vertus est.
 22 Et Scribæ qui ab Ierosolymis descenderant, dicebant, Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe dzmoniorum eiicit dzmonia.
 23 Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo potest Satanas Satanã eiicere.
 24 Et si regnum in se diuidatur, non potest regnum illud stare:
 25 Et si domus super semetipsam dispertiat, non potest domus illa stare:
 26 Et si Satanas consurrexerit in semetipsam, dispertitus est, & non poterit stare, sed finem habet.

demonia & eiicere infirmos vt sanarent potestates haberes & vt eiiceret
 ודנהוון שליטין דנאסון כריהת ונפקון דיומא 15
 Zebedxi filii & Iacobum Cephas nomine Simonem & nominauit
 ושמי לשמעון שמא כאפא 16 וליעקוב בר זכרי
 quod est Boanerges nomen eis imposuit Iacobi fratris ipsius & Ioannem
 וליוחנן אהויה דיעקוב כס להון שמא בני דנשי דאיתוהו
 & Math. & Bartholomæum & Philippû & Andream conitru filij
 בני דעמא 18 ונאנדראוס ופיליפוס וברתולמי ומתי
 & Iudam Cananæû & Simonẽ & Thaddæû Alphæi filii & Iacobû & Thomã
 ותאומא ויעקוב בר הלפי ותדי ושמעון קנניא 19 ויהודא
 & cõgregatẽ sũt in domũ & uenerũt qui ipsũm prodidit is Iscariotem
 סכרוטא הו דאשלמא 20 ואתו לביתא ואתכנשו
 manducare panem essent potentes vt non ita rursũm turbe
 כנשא טוב איכנא דלא נשכחו הו לחמא למאכל 21
 enim erant dicentes vt tenerent eum & exierunt patruels ei & audierũt
 ושמעו אחינוהי ונפקו למאחדה אמרין הו גיד
 descenderet Ierusalem qui ab illi & Scribæ exiisset scite quoniam
 דמן הונא נפק 22 וספרא אילין דמן אורשלם נחתו
 eiicit dzmoniorũ & in principe in eo est Beelzebub erant dicentes
 אמרין הו בעלזבוב אית ברה וברישא דדיומא מפק
 quomodo eis dixit & in parabolis Iesus eos & uocauit dzmonia
 דיומא 23 וקרא אנון ישוע ובמתלא אמר להון איכנא
 contra enim regnum si eiicere fatanas potest
 משכב סטנא לסטנא למפקו 24 אן מלכותא גיד על
 illud regnum stare poterit non diuisum fuerit scĩplum
 נפשה תתפלג לא משכחא למקם מלכותא הו 25
 illa domus poterit non diuisa fuerit se contra domus & si
 ואן ביתא על נפשה נתפלג לא משכח ביתא הו 26
 non & diuisus est scĩplum in insurgit q fatanas id est & si stare
 למקם 26 ואן הו דסטנא קם על נפשה ואתפלג לא
 est finis eius sed stare potest
 משכח למקם אלא חרתה הו

15 και εχρησθησαν τω εραπειν τω τω ιουδα, και οκτακωτη τα δαιμονια. 16 και επιθετα τω Σιμωνι ονομα
 Πέτρος. 17 και Ιακωβου τον υιον του Ζεβεδαιου, και Ιωαννου τον αδελφον του Ιακωβου και επιθετα αυτου ονομα
 Βουρζις, ο οτι υιοι βορρας. 18 και Ανδρεαν, και Φιλιππον, και Βαρθολομαιου, και Μαθθαιου, και Θωμαν, ο
 Ιακωβου τον υιον Αλφαιου, και Θαδδαιου, και Σιμωνα τον Κανανιτου. 19 και Ιουδα Ισκαριωτου, ος και προ-
 δωκεν αυτον. 20 και συνεστειλες οι παρ αυτου, οτι ηλθον κρατησαι αυτον ελεγε ο ιδου, οτι οτι εστιν. 22 και οι γρα-
 ματις οι δε τον Ιησοου κλυμουν καταβαινεις, ελεγε, οτι Βεελζεβουλ εχρησθη, οτι οτι εν τω δεσποτη οτι δαιμονια οκτακωτη
 δαιμονια. 23 και προσκαλεσθη αυτους, οτι προσκαλεσθη ελεγε αυτους, πως δυναται Σαταναις Σαταναι
 οκτακωτη. 24 και εναι βασιλεια εφ αυτου μεγαλη, η δυναται σαδουαι η οικια εκαιη. 25 και εναι
 η δυναται σαδουαι, ηνα τελος εχρη.

vafa illius & diripere fortis in domum ingredi potest homo non
 לא אנש משבחה דנעול לבית הכינא ונחטוהי מאנהי
 diripiet domū ei⁹ & tunc liget fortem prius nisi
 אלא אן לוקדם לחסינא נאכור והידן ביתהנכו ו
 quas blasphematū & blasphemata quoniam oia vobis ego dico amen
 אמין אמד אנא לכון דכלהון הטהא ונודפא דנגרפון
 spiritum in blasphemaverit autē q̄ eis remittentur homines
 בנינשא נשתבקון להון: 27 מן דין דנגר על דחמא
 iudicij est reus sed in eternum remissio ei non est sanctum
 דקודשא לית לה שובקנא לעלם אלא טחיב הו לדינא
 in eo est immundus quod spiritus erant dicentes quoniam aeterni
 דלעלם: 30 מטל דאמרון הון דרוחא טנפתא אית בה

Marix Dei genitricis cōmemorationis matutinis
 דעפרא דדוכרנא דילדת אלהא מרים

ad se qui vocarent eū & miserūt foris frātes & fratres ei⁹ mater ei⁹ & vener.
 ואתו אמה ואחיה קימין לבר ושדרו דנקרונהי להון: 31
 mater tua ecce ei & dixerunt turba circa eum erat sedens
 יתב הוא דין הדרוהי כנשא ואמרו ליה הנה אמך
 mater mea est quae ei⁹ dixit & respōdit te quærentes foris & fratres tui
 ואחיק לבר בעין לך: 33 וענא ואמר להון מן הנה אמי
 & ait circum qui sedebant in eos & respexit fratres mei sūt & q̄ nā
 ומן אנון אחי: 34 וחר באילין דיתבין לותרא ואמר
 Dei voluntatem fecerit enim qui fratres mei & ecce mat. mea ecce
 הא אמי והנה אחי: 35 מן ניר דנעבד צנינה דאלתא
 & mat. mea & foror mea frat. me⁹ is est
 הוין אחי והתי ואמי

4 Capite

קפלאון ד

turbæ ad eum & congregati sūt maris litt⁹ ad docere cœpit verò rursum
 טוב דין שרי הוא מלך על יד ימא ואתכנשו לותרא כנשא
 turba & omnis in mari in nauī federet vt ascendens ita multæ
 סניאא איך דנסק נתב לה כספינתא בימא וכלה כנשא
 maris littus ad terram super erat stans
 קאם הוא על ארעא על יד ימא:

27 ὑδὴς δὲ αὐτῶν τὰ σαδὴν τὸ ἰσχυρὸν, οἱ σελῶν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῶν, ἔλα μὴ ποσὸν τὸν ἰσχυρὸν δὴ-
 σὴν καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτῶν ἐβλάστησεν. 28 ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅτι παῖτα ἀφ' ἐθνεσίων τὰ ἀμφοτέρωθεν ἔσονται
 ἐπιβληθέντες ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ὅσας βλάστησῃσιν. 29 ὁ δὲ ἐβλάστησῃσιν εἰς τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸν λόγον,
 ἔχοντες αἰς τὴν αἰὶν, καὶ οὐκ ἐπιβληθέντες ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην. 30 ὅτι ἡ ἔκκλησία ἀκατάρατος ἔσται.
 31 καὶ ἔσται ὁ ἄλλος ὅστις ἀκούσῃ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἰδοὺ ἡ μάτηρ (συ, καὶ) οἱ ἀδελφοί (συ, καὶ) αἱ ἀδελφαί (συ) ἕως οὗ
 32 καὶ ἀποκρίσῃ αὐτὸν, λέγων, ἴδε ἡ μάτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 33 καὶ ἀποκρίσῃ αὐτὸν, λέγων, ἴδε ἡ
 μάτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 34 καὶ ἀποκρίσῃ αὐτὸν, λέγων, ἴδε ἡ μάτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 35 ὁ δὲ λέγει αὐτὸν ἰσχυρὸν τὸ θεῖον
 ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀκατάρατος ἔσται.

Κεφ. δ.

1 Καὶ πάλιν ἦρξατο διδάσκειν ἐκ τῆς γαλιλαίας, καὶ σὺν ᾧ καὶ οἱ ἄλλοι πολλοί, αἵ τε αὐτοὶ ἔμελλαν
 εἶς τὴν πλοῖον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐπὶ τῆς γαλιλαίας, καὶ πάλιν οὗτος ὁ ἄλλος ποσὸν τὴν γαλιλαίαν, ὅτι τὴν γῆν ἴδεν.

27 Nemo potest vasa fortis
 ingressus in domum diripe-
 re, nisi prius fortem alliget,
 & tunc domum eius diripi-
 erit.
 28 Amen dico vobis, quoniam
 omnia dimittentur fili-
 iis hominum peccata, &
 blasphemiz quibus blasphe-
 mauerint:
 29 Qui autem blasphema-
 uerit in Spiritum sanctum,
 non habebit remissionem in
 aeternū, sed reus erit aeterni
 delicti.
 30 Quoniam dicebat, Spi-
 ritum immundum habet.
 31 Et veniunt mater eius &
 fratres: & foris stantes mise-
 runt ad eum vocantes eum.
 32 Et sedebat circa eum
 turba: & dicunt ei, Ecce ma-
 ter tua & fratres tui foris
 quaerunt te.
 33 Et respondens eis, ait,
 Quæ est mater mea & fra-
 tres mei?
 34 Et circūspiciens eos qui
 in circuitu eius sedebant, ait,
 Ecce mater mea & fratres
 mei.
 35 Qui enim fecerit voluntatem
 Dei: hic frater meus
 & foror mea & mater est.

CAP. IIII.

1 Ex iterum cœpit docere
 ad mare: & congregata est ad
 eum turba multa, ita vt na-
 uim ascendens federet in
 mari, & omnis turba circa
 mare super terram erat:

efficit
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60